

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 131, י' בכסלו תשע"ד

הקב"ה הבטיח לנו נסים – דווקא השנה!

הרב פרופ' נריה גוטל, נשיא מכללת אורות ישראל

לב החקלאי התרונון. הוא קיבל הבטחה מפורשת וחד-משמעית ולכן ידע בוודאות: יבול השנה הנוכחית, היא השנה שלפני שנת השמיטה, בע"ה יהיה מעולה. היבול עתיד להסתכם לא רק בכמות ובאיכות הרגילות, שגם זה לא רע; היבול גם לא יניב רק פי שתיים מהכמות השנתית הרגילה, אלא פי שלוש (אם לא יותר). נפלא!

כן; זו הייתה תחושתו של החקלאי היהודי לפני כשלושת אלפים שנה. בפרוס שנת השמיטה, וליתר דיוק בשנה שלפניה, היא השנה "השישית" (בתוכה גם אנו נמצאים כעת!) – ידע החקלאי שכך יהיה, שכן זו בדיוק הבטחת התורה (ויקרא כה, כ–כא): "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו. וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים". יבול השנה השישית עתיד להספיק לא רק לאותה שנה, גם לא רק לשנה זו ולזו שאחריה, אלא לשתייהן וגם לשנה "השמינית" (לפחות למחציתה הראשונה). האמת היא שאחת לחמישים שנה ההבטחה הייתה גדולה אפילו יותר: יבול שיספיק לארבע שנים, כאשר מדובר היה בשנת יובל שבאה אחרי שמיטה.¹

ואולם, "מפני חטאינו גלינו מארצנו" ומאז מצוות השמיטה נשמטה מידינו. ממילא, גם "ברכת השמיטה" והשפע המובטח לא התקיימו. בשעה טובה, עם תחילת שיבת ציון של העת החדשה, שבה ונדונה סוגיה זו ואף התגלגלה (גם) למסגרתו של פולמוס "היתר המכירה". היו שטענו כי אין סיבה לאמץ הקלות בשימורה של שמיטה, שכן די בכך שזו תישמר כהלכתה וכבר הברכה מובטחת. כנגדם נטען, כי כל עוד שמיטה אינה אלא רק "מדרבנן" – והרי לדעת רוב הפוסקים זו מעמדה של שמיטה בזמן הזה – על מצב זה לא חלה ההבטחה, ולא ניתן "לבנות" על ברכה זו.²

בין כך ובין כך, גם אם בשמיטה הקרובה עדיין לא נעבור את סף 50% מיהודי העולם בארץ (כלומר "רוב יושביה"), בכל מקרה אין ספק שאנחנו חייבים לכלכל צעדינו בתבונה לקראת שנת השמיטה תשע"ה המגיעה אלינו בעוד פחות משנה. וכאן המקום להתריע!

מן העיתונות החרדית נמצאנו למדים שמערכות הכשרות החרדיות נמצאות זה כבר בעיצומן של הכנות אינטנסיביות ביותר לקראת שנת השמיטה. ואולם, מה כוללת היערכות זו? נצטט, דברים כלשונם (לא נגענו):

"כנס עיון מיוחד למו"צים ורבנים מטעם העדה החרדית [...] הוקדש לענייני כשרות כהכנה רבתי לקראת שנת השמיטה הבעל"ט [...] גובש צוות מיוחד שיעסוק בענין זה בליווי שני עורכי דין, האחד עו"ד יהודי [...] והשני ערבי [...] השניים מתמחים בענף הקושאנים ונוסחי הטאבו הנוגעים לענייני שביעית.

[...] נשא דברים הגאון רבי [...] שליט"א שהאריך בענייני שמיטה והציג את הפעילות האינטנסיבית של 'ועד השמיטה' בשנה האחרונה. בתחילת דבריו התייחס להיבט המעשי שעוסק ה'ועד' בהשגת תוצרת חקלאית מהגורמים הערבים,

¹ ולא זה המקום לדון במחלוקת ר' יהודה ורבנן בנדון, ראו בבלי, ראש השנה ט ע"א; השו"ת ירושלמי, קידושין פ"א ה"ב.

² אגב כך צריך להדגיש כי לפי נתונים דמוגרפיים מעודכנים איננו רחוקים היום ממצב של "רוב יושביה עליה", מצב שבו רוב יהודי העולם דרים בארץ ישראל. במצב זה עשויה לחול עלינו מצוות שמיטה "דאורייתא". חשוב להפנים נתון זה, שכן אחת המשמעותיות היא היעדר אפשרות להפעיל את "היתר המכירה", לפי שה"היתר" נסמך משמעותית על היות "שמיטה בזמן הזה דרבנן". כלומר, השמחה הגדולה על הגעתנו בשעה טובה ל"רוב יושביה עליה" תחייב במקביל חשיבה על הסדרת שמיטה כהלכתה ללא "היתר המכירה".

אשר בשנים האחרונות פועלים בהתאם להנחיות נציגי האו"ם ומומחי חקלאות מאירופה אשר מפעילים עמם תעשיות חקלאיות".

זו אם כן היערכות בד"ץ העדה החרדית – מערכת הכשרות המשמעותית ביותר במגזר החרדי ולמעשה אחת ממערכות הכשרות המשפיעות ביותר על כל צרכני האוכל הכשר: העסקת עורך דין ערבי המתמחה בקושאנים; "סגירה" עם "הגורמים הערבים" על אספקה סדירה של סחורה ערבית במהלך תשע"ה; היזקקות ל"אוהבי ישראל" ידועים: נציגי האו"ם והאיחוד האירופי המפורסמים כנראה כמומחי חקלאות טובים יותר ממומחי מכון וולקני, לדוגמה.

לא ציפינו כמובן מהבד"ץ לצרוך תוצרת "היתר המכירה", אך מדוע לא נאמרה אף מילה על התארגנות לתוצרת של "אוצר בית דין"? מדוע לא הוזכרה כלל וכלל צריכת תוצרת מדרום הערבה?³ על מה ולמה לא צוין ולו גם בדל אֶזְכוּר על הגדלת תוצרת גידולי מצע מנותק? אפילו יבוא מחו"ל לא הוצע – רק תוצרת ערבית!

לצערנו, זה הדגם השגרתי שבו מהלכת מערכת כשרות זו זה כבר כמה וכמה שמיטות, כך היא וכך גם מערכות כשרות נוספות. נכון שחלקם – כולל הבד"ץ הנ"ל – גם צורך יבול מדרום הערבה, חלקם גם נזקקים ל"אוצר בית דין" וכו', אולם העובדה שהתנהלותם מחזקת ומטפחת ראשית לכול את החקלאות הערבית מחד גיסא, תוך שהיא כורתת את ענף החקלאות היהודית מאידך גיסא, כלל לא מדירה שינה מעיניהם.

באחד ממאמריו כתב פעם הרב שאול ישראלי זצ"ל כי נוכח אתגרי הלכות חליבה (בעיקר בשבת) הפתרון החרדי בעצם אומר לשבי ציון: "אל תגדל פרה". קביעה שמשמעותה האמתית היא: "בקצרה, אל תסעו לארץ ישראל". תפיסתנו הציונית-דתית הפוכה לזו המיוצגת על ידי אותם גורמים. לדידנו קיים חזון בהגעה לארץ ישראל, בגידול פרות ובהקמת משקים!

זכינו ובי"ה אנו נמצאים כעת בתוך השנה השישית, כאן בארץ ישראל הנבנית. זכות זו מחייבת אותנו בקריאה נמרצת לרבנות הראשית לישראל, לרבנויות כל עיר ועיר ולמערכות הכשרות השונות: היערכו מיידית לשמיטה ציונית-דתית! לא זה המקום לפרט את מכלול דרכי ההתמודדויות האפשרויות, התמודדויות שישמרו שמיטה כהלכתה, ואף בהידור, ובד בבד ישמרו על החקלאות הארץ-ישראלית לטווח קצר ולטווח ארוך, אך הנוגעים בדבר יודעים שהן בהחלט קיימות.

בידינו הדבר. לא לדיבורים אנחנו נדרשים אלא למעשים! תהא אם כן השנה הנוכחית בע"ה שנת "שישית" מוצלחת, שנה בה יימלאו אסמינו בר ומזווינו תבואה, שנה שנשכיל להיערך בה כהלכה לשמיטת תשע"ה הבאה עלינו – לטובה!

חורף טוב למשפחת המכללה ולכל בית ישראל

1. במחשבה ראשונה, נדמה כי השמיטה וענייניה שייכים רק לחקלאים ולמשגיחי כשרות. האמנם כן? האם גם לצרכנים יש תפקיד משמעותי בשנה זו? על פניו, יקנו סחורה אצל ירקן עם הכשר – ודיו! יתרה מזו, האם וכיצד צריכה השמיטה להיות עניינו של כל יהודי, כולל נער או נערה שכלל אינו מבצע את רכישות האוכל המשפחתיות?
2. החקלאים ומערכות הכשרות מתארגנים לשמיטה הרבה לפני, וכעת, שנה לפי השמיטה הקרובה, נמצאים בעומק ההכנות. האם וכיצד יכולים אנו, שלא זכינו להיות חקלאים, להתכונן מבעוד מועד לשמיטה?
3. השמיטה אינה רק עניין הלכתי, אלא תחום מרכזי הנושא בחובו יסודות רוחניים רבים. האם אנו מכירים אותם? מתי וכיצד כדאי להתחיל להכירם?

ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il

3 אלו פתרונות הלכתיים שונים המאפשרים לאכול תוצרת ישראל אף למי שאינו נזקק להיתר המכירה. בע"ה קרוב יותר לשנת השמיטה נסבירם בפירוט.

מכללת אורות ישראל, בעין חינוכית 131, י' בכסלו תשע"ד